

Výchovný ústav Jindřichův Hradec

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Gymnazijní 118/II, 377 01 Jindřichův Hradec
Zřizovatel:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	Mgr. Pavel Vítkovský
Typ zařízení:	výchovný ústav
Kapacita:	36 dětí
Datum návštěvy:	21. – 22. února 2022
Datum vydání zprávy:	28. června 2022
Návštěvu provedli:	PhDr. Soňa Cpinová, Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Silvie Konopková a Mgr. Barbora Matějková

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	6
Cílová skupina zařízení	7
1. Problémy zařízení související s jeho cílovou skupinou	8
Personální zajištění péče	11
2. Odborná péče	11
Hodnocení dětí	12
3. Hodnotící systémy	12
4. Navázání výkonu práv na hodnotící systém	14
Ochrana integrity a soukromí dětí	15
5. Osobní prohlídky dětí	15
6. Sebepoškozování dětí	16
Kontakt s vnějším světem	17
7. Přístup k mobilnímu telefonu	17
Prostory zařízení	18
8. Skupina E	18
9. Mříže v oknech	21
10. Uzamykatelné skříňky	22
Přehled opatření k nápravě	24

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Výchovné ústavy jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a klienty, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard poskytování péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

---

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz v části [O nás](#) → [Mgr. Monika Šimůnková](#), zástupkyně veřejného ochránce práv.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání, nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhují také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).⁹

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

---

7 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

8 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

9 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Zařízení je součástí Výchovného ústavu, střediska výchovné péče a střední školy Jindřichův Hradec. Výchovný ústav i střední škola sídlí v několika přímo sousedících budovách v běžné městské zástavbě v širším centru města.

Podle oficiálních informací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“)¹⁰ se zařízení specializuje na poskytování péče o dívky po ukončení povinné školní docházky ve věku 15–18 let s nařízenou ústavní i ochrannou výchovou (s možností případného prodloužení pobytu na základě smlouvy o dobrovolném pobytu), dívky s extrémními poruchami chování (dále také „EPCHO“), dívky s adiktologickými problémy a dívky vyžadující výchovně léčebný režim. Vzhledem k této cílové skupině jsou do zařízení umísťovány děti¹¹ napříč celou Českou republikou.

V době návštěvy bylo v zařízení evidováno 32 dětí, z toho 25 dětí s nařízenou ústavní výchovou, 3 děti na základě předběžného opatření a 4 zletilé osoby na základě smlouvy o dobrovolném pobytu. **V době návštěvy tedy v zařízení nebylo žádné dítě s uloženou ochrannou výchovou.** Pokud by v zařízení dítě s ochrannou výchovou pobývalo, je zařazeno dle svých projevů chování do vybrané výchovné skupiny dle jejího zaměření. Fyzicky bylo přítomno 17 dětí (5 dětí bylo na útěku, 6 dětí na dovolence, 2 děti v nemocnici v důsledku nemoci a 2 děti v psychiatrické nemocnici).

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 21. – 22. února 2022 bez předchozího ohlášení. Ředitel byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Silvie Konopková a Mgr. Barbora Matějková. Na šetření se též podílela pověřená expertka z oboru etopedie PhDr. Soňa Cpinová.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili všechny výchovné skupiny a prostory, v nichž se umístěné děti běžně pohybují. Hovořili s ředitelem, zástupcem ředitele, etopedem, vychovateli, sociální pracovníci, terapeutkou, asistentkou pedagoga, zdravotníkem a umístěnými dětmi. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkují.

Průběh návštěvy byl standardní, k žádné mimořádné události nedošlo.

---

10 Databáze ústavní výchovy. Dostupná z <https://dbuv.msmt.cz/detail-ustavu.asp?idu=171>.

11 Pojem dítě je užíván ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona o ústavní a ochranné výchově.

Shrnutí

Podoba péče poskytované navštíveným zařízením je determinovaná specifickou cílovou skupinou. Z tohoto pohledu je velká část této zprávy uplatitelná jak pro péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, ale případně i s uloženou ochrannou výchovou (za předpokladu, že v zařízení takové bude pobývat).

Jedná se o děti se závažnými, případně extrémními poruchami chování, jejichž projevy není možné zvládat běžnými výchovnými postupy a metodami. S péčí o tento typ klientely je spojena řada specifických, mezi nimi i bezpečnostních a preventivních opatření, která se vymykají opatřením přijímaným v běžných zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. V tom také spatřuji hlavní riziko případného špatného zacházení, a proto jsem se právě na tuto problematiku ve zprávě zaměřila. Při pečlivém zvážení všech okolností a mně známých informací jsem dospěla k závěru, že v zařízení **nedochází ke špatnému zacházení**.

Kladně hodnotím přístup zaměstnanců k dětem, zejména jejich **flexibilní přístup**, který zohledňuje specifické individuální potřeby dětí. V zařízení byla citelná dobrá atmosféra mezi dětmi a personálem.

Přesto identifikuji několik oblastí, kde se projeví **dílčí nedostatky**. Jedná se zejména o aspekty u **hodnocení dětí, projevující se v krácení možnosti dítěte získat finanční odměnu za opakovaně příkladné chování a navázání výkonu práv na hodnotící systém z hlediska individuálních vycházek**. Dále jsem shledala nedostatky stran **jednotnosti přístupu k provádění osobních prohlídek, postupu při sebepoškozování dětí a omezování přístupu k mobilnímu telefonu**.

Specifika péče o cílovou skupinu dětí se promítají také do oblasti **vybavenosti a vzhledu vnitřních prostor zařízení**, a to zejména na skupině E, která slouží ke krátkodobým stabilizačním pobytům pro děti s extrémními poruchami chování. I navzdory přihlédnutí ke zvýšeným bezpečnostním a preventivním požadavkům **požadují odstranění kamerového systému, petlic na dveřích, zakrytí průzorů ve dveřích a opatření důstojného sanitárního vybavení**. V rámci celého zařízení **kritizují také mříže na oknech a chybějící uzamykatelný prostor přímo v pokojích dětí**, kam by si mohly uložit své osobní věci.

I přes kritické vyznění zprávy, které je způsobeno mým úkolem upozorňovat na nedostatky za účelem prevence špatného zacházení, se domnívám, že se zařízení snaží dětem poskytovat kvalitní péči.

Cílová skupina zařízení

Pro objektivní hodnocení postupů a praxe navštíveného zařízení je nezbytné nahlížet na ně optikou povahy obtíží dětí, které jsou do něj umísťovány, a požadavky, jež jsou na zařízení kladeny v souvislosti s péčí o ně. Proto jsem se rozhodla popsat cílovou skupinu zařízení hned v úvodu této zprávy.

Zařízení svou cílovou skupinu samo definuje jako dívky vyžadující výchovně léčebný režim¹² a soustavnou intenzivní individuální péči, dívky zranitelné a s uloženou ochrannou výchovou, s psychickými poruchami, které nevyžadují dlouhodobou péči specializovaných zdravotnických zařízení, se zdravotními problémy vyžadujícími zvýšenou péči či zvýšený individuální přístup, dívky indikované pro menší kolektiv vyžadující posílení sociálního statutu, se závažnými poruchami chování (zvýšená agresivita, automutilace a útěkovost) a s problémy v oblasti experimentování s návykovými látkami motivované pro abstinenci, popř. s prognózou nástupu léčby.¹³

Kapacita zařízení je 36 lůžek v 6 výchovných skupinách s maximální kapacitou 6 dětí. Kapacita skupin je snížena na výjimku MŠMT¹⁴, aby zařízení mohlo dětem poskytovat vyšší míru individuální péče. Každá výchovná skupina má specifický profil:

- skupina A – děti s psychickými poruchami a jejich projevy (zvýšená míra sebepoškozování, agresivita, afektivní chování atd.), které nevyžadují dlouhodobou hospitalizaci ve zdravotnickém zařízení,
- skupina B – děti s psychickými poruchami s klidnějšími projevy, mentálním postižením, projevy autistického spektra apod., které potřebují vyšší míru podpory a provázení,
- skupina C – děti experimentující s návykovými látkami, které mají náhled na užívání, jsou po adiktologické léčbě apod.,
- skupina D – dívky s problémovým užíváním návykových látek, bez motivace k léčbě,
- skupina E – stabilizační skupina (původně zřizováno jako EPCHO oddělení a pro dívky s uloženou ochrannou výchovou), kam jsou děti umísťovány na nezbytně nutnou dobu (maximálně 14 dnů) po nedobrovolném návratu z útěku, při detoxikaci po požití návykových látek a v případě psychické dekompenzace, kdy představují ohrožení pro sebe i okolí,
- skupina F – zletilé osoby pobývající v zařízení na základě smlouvy o dobrovolném pobytu, případně samostatné nezletilé děti, které vzhledem ke své vyspělosti a vyšší míře zodpovědnosti lépe zapadají do kolektivu již zletilých osob.

---

12 Ustanovení § 9 odst. 1 prováděcí vyhlášky k zákonu o ústavní a ochranné výchově.

13 Databáze ústavní výchovy. Dostupná z <https://dbuv.msmt.cz/detail-ustavu.asp?idu=171>.

14 Ustanovení § 4 odst. 6 zákona o ústavní a ochranné výchově.

Při systematické návštěvě jsem nenarazila na případ, že by umístění některého z dětí neodpovídalo jeho potřebám. Vzhledem k vymezení profilů bych považovala za zcela nevhodné, kdyby děti, které jsou zařízením indikovány pro určitou výchovnou skupinu, byly zařazovány do skupiny s jiným specifickým profilem, jen z důvodu nedostatku kapacity v pro něj vhodné skupině. Pokud by jen kvůli kapacitním důvodům mělo pak být dítě zařazeno do skupiny E, označila bych takový krok za nepřijatelný a v rozporu s nejlepším zájmem dítěte. **Žádám proto od zařízení vyjádření, jak by postupovalo v takovéto situaci (tedy zařazení dítěte do skupiny E pouze z důvodu nedostatku kapacit v běžných skupinách).**

Zařízení pečuje o dívky s ukončenou povinnou školní docházkou, které pro své zdravotní, tělesné a psychické onemocnění nemohou být umístěny v běžném výchovném ústavu.

V zařízení je koncentrace dětí s velice složitými problémy. Polovinu až 3/4 dětí dle personálu tvoří dívky, které mají psychiatrickou zátěž, ale jejich projevy nejsou tak závažné, aby musely být řešeny dlouhodobou hospitalizací v psychiatrické nemocnici. Vyskytují se zde děti, které se opakovaně vzdalují ze zařízení a dopouštějí se jednání, jež má znaky trestné činnosti. Ve spisové dokumentaci se objevovaly případy ublížení na zdraví apod. a zcela standardně jsou zde děti s drogovou závislostí či problematickým užíváním návykových látek. Z rozhovorů se zaměstnanci vyplynuly snahy o vysoce individuální přístup k dětem a jejich potřebám, což je v zařízení tohoto typu víc než potřebné.

Ředitel zařízení uvedl, že se stále častěji vyskytují případy, kdy se dívky identifikují spíše jako chlapci. V průběhu systematické návštěvy byl v zařízení jeden zletilý chlapec, který nedávno prošel tranzicí. Dvě další nezletilé děti tranzicí neprošly, avšak přály si být oslovovány v mužském rodě. Z tohoto důvodu je ve zprávě hovořeno o dětech, nikoliv o dívkách, přestože se dle oficiálních zdrojů jedná o dívčí zařízení.

1. Problémy zařízení související s jeho cílovou skupinou

Jak je z výše uvedeného patrné, v **zařízení vzniká vysoká koncentrace dětí se závažnými až extrémními poruchami chování**. Přestože má personál dlouhodobou zkušenost s obtížně zvladatelnými projevy umístěných dětí, tak zařízení samo o sobě nemá tomu odpovídající zvýšené možnosti působení na děti, neboť jak už jsem upozorňovala v souhrnné zprávě, podléhá naprosto stejné právní úpravě jako zařízení jiná.¹⁵

Tento stav je z mého pohledu neuspokojivý. S provozem EPCHO například souvisí zvýšené personální požadavky, kdy při práci a pohybu výchovné skupiny musí být přítomni nejméně tři zaměstnanci, noční službu a kontroly dětí v pokojích pak musí zajišťovat nejméně dva.¹⁶ Ačkoliv má personál bohatou praxi s chováním tohoto typu, měla by být zaručena podpora a bezpečnost jak samotných dětí, ale i personálu.

---

15 Veřejný ochránce práv. Souhrnná zpráva z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy 2022. S. 20 a násl. [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2022 [cit. 16. 5. 2022]. Dostupná z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10388>.

16 Ustanovení § 11 odst. 4 a 6 prováděcí vyhlášky k zákonu o ústavní a ochranné výchově.

Jsem toho názoru, že se jedná o systémový problém. **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které je odpovědným garantem dané oblasti a současně i zřizovatelem navštíveného zařízení, musí jednoznačně stanovit další směřování praxe v oblasti péče o děti se závažnými a extrémními poruchami chování a podniknout kroky k odpovídajícímu legislativnímu zakotvení.**

Zprvu je především nutné vytvořit **jednotnou koncepci péče o děti s extrémními a závažnými poruchami chování**. Ta by měla odpovídat na otázku, zda specializovaná zařízení, případně jejich oddělení, budou výhradně dočasnou možností intervence pro potřeby běžných školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, nebo zda se do nich budou trvale umísťovat děti, kterým nejsou schopna poskytnout potřebnou podporu běžná školská zařízení pro děti s nařízenou ústavní či uloženou ochrannou výchovou. V obou případech by ovšem **MŠMT mělo těmto zařízením vhodně uzpůsobit materiální i personální podmínky tak, aby mohla dané cílové skupině poskytovat potřebnou péči co nejkvalitněji a nejefektivněji**. Stejně jako mí předchůdci opakovaně **kritizují nedostatečnou úpravu výchovně léčebné péče**, která by cílové skupině zařízení měla být poskytována.¹⁷ **Výchovně léčebná péče není dostatečně obsahově vymezena**. Není zřejmý její charakter a ani to, jaký personál ji má poskytovat. V současné době tak zařízení musí při poskytování výchovně léčebné péče postupovat intuitivně s oporou ve svých odborných poznacích a zkušenostech nabytých z dřívější praxe. Tímto postupem se však v některých případech může dostávat do konfliktu s právy umístěných dětí. Práva umístěných dětí však mohou být omezena jen na základě výslovného zmocnění v zákoně.

Stát musí garantovat obsah péče, kterou dětem poskytuje. Pracovníci zařízení jsou proto ve svém jednání vůči dětem omezeni tím, co jim umožňuje zákon, zvláště v případech, kdy zasahují do práv dětí. V takovém případě nepostačí, že jim to zákon nezakazuje, jako je tomu v případě neformální péče o dítě v rodině, ale musí je k tomu výslovně zmocňovat.¹⁸ A protože jsou zařízení zároveň povinna zajišťovat bezpečnost dětí a jejich ochranu před závažnými zásahy do jejich integrity¹⁹, **stát musí zajistit takový právní rámec, který to bude umožňovat.**²⁰

---

17 Veřejný ochránce práv. Souhrnná zpráva z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy 2022. S. 22 a násl. [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2022 [cit. 16. 5. 2022]. Dostupná z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10388>.

18 Čl. 4 Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“).

19 Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. února 2021, X a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, § 197. Cituji: „Vedení dětského domova mělo povinnost zajistit dětem v jeho péči bezpečí, zdraví a prospívání (...).“

20 Tamtéž, § 179-180. Cituji: „Pozitivní povinnost podle článku 3 Úmluvy vyžaduje zejména vytvoření legislativního a regulačního rámce, který bude jednotlivce adekvátně chránit před porušením jejich fyzické a psychické integrity[...]. Pozitivní povinnost ochrany nabývá zvláštní důležitosti v kontextu veřejné služby s povinností chránit zdraví a blaho dětí, zejména pokud jsou tyto děti obzvláště zranitelné a jsou pod výlučnou kontrolou orgánů [...]. To může za určitých okolností vyžadovat přijetí zvláštních opatření a záruk.“ Dále srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. ledna 2014, O’Keeffe proti Irsku, č. 35810/09.

Výše uvedené platí rovněž u dětí, které jsou cílovou skupinou navštíveného zařízení. Současná právní úprava specifické potřeby dětí, včetně pojmů jejich ochrany, dostatečně nereflektuje²¹, a nechává tak na uvážení (a odpovědnosti) jednotlivých ředitelů, jak si s touto absencí pravidel poradí. Tento stav považuji za **porušení zásad vycházejících z Listiny základních práv a svobod** (např. právo na nedotknutelnost osoby a soukromí umístěných dětí – viz kapitola 5 této zprávy). Toto však samozřejmě nemůže jít k tíži zařízení, ale státu, potažmo odpovědnému resortu. Tomuto tématu se proto budu podrobněji věnovat v souhrnné zprávě zaměřené na ochrannou výchovu a její výkon.

---

21 Specifické výchovné a vzdělávací potřeby zákon zmiňuje v § 2 odst. 10 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ústavní a ochranné výchově“), nestanovuje však nástroje potřebné k jejich naplnění.

Personální zajištění péče

---

2. Odborná péče

Zařízení má povinnost zaměstnávat takový počet pracovníků, aby bylo schopno zajistit potřeby aktuálně umístěných dětí.²² Zařízení má specifikovány kvalifikační nároky na zaměstnance, které odpovídají druhu poskytovaných služeb, počtu a potřebám dětí. Pedagogičtí pracovníci pracující v zařízení splňují stanovené kvalifikační předpoklady, bezúhonnost a psychickou způsobilost.²³

V zařízení nepracuje psycholog. Ředitel zařízení uvedl, že se mu dlouhodobě nedaří sehnat na tuto pozici kvalitního kandidáta. V zařízení od roku 2018 provádí terapeutickou práci s dětmi terapeutka (na plný úvazek), což je vychovatelka, která prošla psychoterapeutickým výcvikem. Její práce spočívá v individuálních konzultacích s dětmi (3–4x denně, přednostně s dětmi, které si samy řeknou, nebo na podnět vychovatelů) a mediaci při konfliktech. Terapeutka s dětmi aktivně řeší také přípravu na odchod ze zařízení. Z šetření vyplynulo, že role terapeutky je dětmi i personálem vnímána velmi pozitivně. Ačkoliv je dětem zajištěna vyhovující psychoterapeutická péče, obsazení pozice interního psychologa by jistě přispělo k dalšímu zkvalitnění péče v zařízení. **Doporučuji proto řediteli nepolevit ve snaze tuto pozici obsadit.**

Kromě terapeutické a etopedické péče, které jsou dětem zajišťovány na základě jejich specifických individuálních potřeb přímo v zařízení, je dětem k dispozici i pedopsychiatrie, s níž zařízení externě spolupracuje. Ten se věnuje dětem, u kterých potřebu jeho péče indikuje personál zařízení. Tuto spolupráci hodnotím velice pozitivně. S ohledem na cílovou skupinu zařízení ji považuji za nezbytnou součást výchovně léčebné péče, která by umístěným dětem měla být poskytována. Nastavení systému spolupráce, kdy se psychiatr věnuje výhradně indikovaným dětem, klade určitou míru odpovědnosti za včasné rozpoznání potřeby psychiatrické intervence na pedagogický a odborný personál. Multidisciplinarita je zajištěna tak, že o zásadních věcech týkajících se dětí hovoří personál na týdenních poradách klíčových zaměstnanců. Současně však mohu konstatovat, že jsem při systematické návštěvě nenarazila na případ, kdy by některé z umístěných dětí v tomto ohledu strádalo nebo zůstalo opomenuto.

V zařízení nepůsobí navzdory klientele, která mimo jiné zahrnuje i děti s problémy v oblasti experimentování s návykovými látkami, adiktolog. Je to pochopitelné, protože školská zařízení podle aktuální legislativy nemohou zaměstnávat zdravotnické pracovníky. Dětem je nicméně zprostředkována péče externí adiktologické poradny, kam mohou docházet, čehož je v zařízení využíváno.

---

22 Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (dále jen „Standard“), Standard č. 3.2.

23 Standard č. 3. 1.

Hodnocení dětí

---

3. Hodnotící systémy

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má právo být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.²⁴ Systém hodnocení si musí každé zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy stanovit ve svém vnitřním řádu,²⁵ přičemž při **využívání hodnotícího systému nemohou být omezována práva dítěte daná zákonem**. Omezení práv dítěte může být realizováno pouze na základě opatření ve výchově a v souladu se zákonem.²⁶

Standardy požadují, aby motivační systém výchovně vzdělávacího procesu byl **transparentní pro děti i zaměstnance, respektoval cíle, zásady a principy péče a práva všech zúčastněných osob a upřednostňoval pozitivní motivaci dítěte**.²⁷ Standardy dále požadují, aby pedagogové i děti byli seznámeni s možnými následky nepatřičného chování dětí a aby zvolené výchovné postupy byly v souladu s výchovnými cíli, přiměřené a časově omezené.²⁸

Základním pilířem hodnocení by měl být vztah mezi hodnotitelem (tedy vychovatelem) a dítětem. Již dřívější veřejná ochránkyně práv upozorňovala na nebezpečí toho, pokud zařízení upozaduje vztahovou rovinu práce s dítětem a vyzdvihuje rovinu režimovou, tedy klade důraz pouze na kázeň a striktní dodržování předepsaných pravidel. Je samozřejmě možné a poměrně jednoduché ostražitým sledováním dětí kázeň efektivně kontrolovat a vynucovat. Při přehnané motivaci jak trestem, tak odměnou však mohou být jakékoliv dosažené změny v chování dítěte pouze povrchní a nezvnitřněné. Děti se pravděpodobně začnou chovat účelově, mezi personálem a jimi vzniká nepřekročitelná bariéra, za kterou se v subkultuře klientů obvykle rozvine nebezpečná forma „druhého života skupiny“ – mimo jiné šikana. Její podoba je pak často přímo inspirovaná tím, jakým způsobem uplatňuje svou sílu svého postavení personál.²⁹ **Zařízení by se tedy v první řadě měla vyvarovat tohoto nebezpečí a budovat své hodnotící systémy na základech vztahu mezi dítětem a personálem.**

Zařízení kombinuje prvky slovního a bodového hodnocení. K bodovému hodnocení zařízení využívá dva hodnotící systémy, tzv. kreditní systémy, přičemž jeden se uplatňuje na výchovných skupinách A, B, C, D, F a druhý se využívá na skupině E. Skupina E slouží ke krátkodobé stabilizační intervenci a platí zde odlišná pravidla hodnocení, kdy je ukončení

---

24 Podle § 20 odst. 1 písm. l) zákona č. 109/2002 Sb., o ústavní a ochranné výchově.

25 Podle bodu 5 písm. a) přílohy k vyhlášce č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

26 Podle čl. II odst. 1 metodického pokynu MŠMT k úpravě vnitřního řádu školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy (č. j. MSMT-26924/2018-1).

27 Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (dále jen „Standardy“), Standard 2.20.

28 Standard 2.21.

29 DOSOUDIL, P. Má profese: vychovatel. Dva pohledy na roli vychovatele v zařízení institucionální výchovy. In: Vybraná témata vychovatelské praxe. 2012.

pobytu a návrat do kmenové výchovné skupiny podmíněno dosažením určitého počtu kreditů, které děti sbírají za nepřekračování základních pravidel lidského soužití (nevyžaduje se tedy plnění žádných speciálních úkolů).

Níže se věnuji pouze hodnotícímu systému na skupinách A–D, F, neboť právě zde byly shledány nedostatky.

Nezletilé děti jsou hodnoceny po celý týden od pondělí od 7:00 hod. do následujícího pondělí do 7:00 hod. Na zletilé děti, které jsou v zařízení na základě smlouvy o dobrovolném pobytu, se kreditní systém nevztahuje.

Systém hodnocení je založen na tom, že za bezproblémové plnění povinností a respektování pravidel zařízení (např. úklid, účast na denním programu, zapojení do výuky atd.) dítě kredity získává, za porušení pravidel (např. nedodržení večerky) jsou mu kredity odečítány, případně nepřipočítány. Denně je možné získat až 12 kreditů, maximální počet kreditů za týden činí 84.

Vyhodnocení probíhá každý týden na setkání výchovné skupiny. Hodnocení na skupinách probíhalo v době provedení systematické návštěvy tak, že nejdříve děti samy zhodnotily, zda se jim podařilo naplnit předem stanovené cíle a na čem musí do budoucna ještě pracovat. Vychovatelé se proaktivně zajímali také o to, jak probíhaly víkendové dovolenky, jak se vyvíjí vztah s rodiči, přáteli, partnery apod. Až následně děti slovně ohodnotili vychovatelé, sdělili jim dosažené kredity a jaké z toho pro ně plynou výhody. Při slovním hodnocení personál dbal na to, aby bylo individualizované, reflektovalo plnění stanovených krátkodobých cílů a děti se k němu samy mohly vyjádřit.

Dlouhodobě kritizují přebujelé bodové systémy, které svou obsáhlostí, podrobností a mnohdy také složitostí zcela potlačují možnost působit na dítě běžným způsobem, tedy skrze mezilidské vztahy. Nehledě na to, že často vede bodové hodnocení pouze k rozvoji **účelového chování** dětí, a správné chování se tak stává jakýmsi platidlem, za něž jsou děti odměňovány. Uvědomuji si však, že **pro stávající klienty zařízení je bodový hodnotící systém s převažujícími prvky slovního hodnocení přehlednějším a lépe uchopitelným způsobem hodnocení** (děti uvedly, že systému rozumí, dokázaly vysvětlit jeho fungování atd.), než by tomu bylo v případě čistě slovního hodnocení, které může být pro cílovou skupinu navštíveného zařízení příliš abstraktní.

Doporučuji však vždy s ohledem na klientelu zařízení v daný moment pečlivě zvažovat, zda od bodového hodnocení postupnými kroky neupustit a namísto toho uplatňovat pouze slovní hodnocení.

V současném nastavení hodnotícího systému lze nalézt dílčí nedostatky. Pokud se dítěti podaří získat 84 kreditů 3 týdny po sobě, má nárok na mimořádnou finanční odměnu ve výši 100 Kč. Tuto odměnu však děti nezískají, pokud v daném období odjedou na dovolenku, byť se jim automaticky připočte plný počet kreditů za daný den (nestane se tedy, že by bylo dítě v důsledku dovolenky zařazeno do nižšího kreditového pásma). Tuto praxi je třeba odmítnout, neboť **znevýhodňuje děti za to, že tráví čas mimo zařízení na dovolence**, s jejíž realizací OSPOD souhlasil a ředitel zařízení ji schválil. Kontakt rodiny s dětmi by měl být v široké míře podporován, neboť obecně vzato je v zájmu dítěte, aby nedošlo ke zpřetrhání

citových vazeb v rodině, ale naopak byly pokud možno posilovány, napravovány či nově budovány. Ztráta finanční odměny kvůli uskutečněné dovolence by mohla v extrémních případech dítě demotivovat od příkladného chování, případně od samotného trávení času mimo zařízení.

Opatření:

- 1) Neodepírat dětem finanční odměnu za dlouhodobě dobré chování kvůli plánovaným pobytům mimo zařízení (průběžně).**

4. Navázání výkonu práv na hodnotící systém

Jednou z příležitostí, kdy může dítě být v kontaktu se světem za zdmi zařízení i fyzicky, jsou samostatné vycházky. Zatímco u dětí s uloženou ochrannou výchovou jsou samostatné vycházky koncipovány jako možná odměna za dobré výsledky při plnění povinností, u dětí starších 7 let věku s nařízenou ústavní výchovou zákon samostatné vycházky zakotvuje jako jejich právo,³⁰ které může být omezeno na základě negativního opatření ve výchově.³¹

Ač se děti v uplatňovaném hodnotícím systému orientovaly, reálná praxe neodpovídala pravidlům stanoveným v tehdy oficiálně platné vnitřní směrnici. Tento stav byl nežádoucí, neboť mohly vyvstávat pochybnosti, který systém vlastně platí a jaké z toho vyplývají důsledky. Nesoulad pramenil z potřeby reagovat na situaci v době koronavirové pandemie, kdy se v zařízení začala v důsledku nutnosti vyšších požadavků na ochranu zdravotního stavu dětí organicky uplatňovat jiná pravidla. **Vzhledem ke zjištěným nedostatkům doporučuji zařízení pravidelně kontrolovat, zda je uplatňovaná praxe zařízení v souladu s vnitřními směrnici.**

---

30 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. p) zákona o ústavní a ochranné výchově.

31 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. c) zákona o ústavní a ochranné výchově.

Ochrana integrity a soukromí dětí

---

5. Osobní prohlídky dětí

Průběh kontroly dětí při návratu z dovolenek, ze samostatných vycházek, pobytů mimo zařízení či útěků se lišil jak mezi dotazovaným personálem, tak u výpovědí dětí. Někteří dotázaní tvrdili, že osobní prohlídky personál nedělá, případně pouze za přítomnosti policie, naopak z jiných zjištění vyplynulo, že osobní prohlídky jsou prováděny např. otevřením a zkontrolováním obsahu batohu, ukázáním obsahu kapes či ohmatáním přes oblečení.

Otázka osobních prohlídek je v případě navštíveného zařízení velice obtížná. Zákon nijak neopravňuje ředitele či jím pověřené zaměstnance k jejich provádění. Pouze platí, že dítě s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou má povinnost předat řediteli zařízení všechny předměty ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost³² a ředitel má reciproční oprávnění tyto předměty převzít a uschovat, nejdéle na dobu pobytu dítěte v zařízení.³³ Na druhou stranu je ovšem potřeba přihlížet k povinnosti zařízení zajistit umístěným dětem bezpečné prostředí.³⁴ Stejně tak zařízení nemůže rezignovat na legitimní požadavek ochrany svých zaměstnanců.

Jak jsem uvedla již v úvodu této zprávy, na některá témata je dle mého názoru nutno nahlížet aspektem specifik dětí, které jsou do navštíveného zařízení umísťovány. Provádění osobních prohlídek je jedním z nich. Současný stav je z mého pohledu neudržitelný. Právní předpisy totiž při výkonu práv a povinností umístěných dětí nijak zvláště nezohledňují důvody, pro které byla dětem nařízena ústavní nebo ochranná výchova, případně závažnost jejich poruch chování. Nečiní tak žádné výraznější rozdíly například mezi dětmi z dětských domovů a dětmi s extrémními či závažnými poruchami chování.

V konkrétním případě navštíveného zařízení existuje vyšší pravděpodobnost pronesení nebezpečných předmětů a návykových látek, než je tomu u jiných dětských zařízení. Přitom ve spojení s povahou obtíží umístěných dětí a jejich projevy to znamená nezanedbatelné riziko ohrožení zdraví umístěných dětí a personálu zařízení. Osobní prohlídky bezpochyby představují zásah do práva na nedotknutelnost osoby a soukromí umístěných dětí.³⁵

V případě navštíveného zařízení ale tento zásah lze považovat za legitimní, pokud jsou prohlídky prováděny za účelem zajištění vnitřní bezpečnosti (zejména zabránění průniku nebezpečných věcí do zařízení) a ochrany umístěných dětí a personálu. **Současně však důrazně trvám na tom, aby probíhaly pouze v odůvodněných případech a způsobem, který maximálně šetří důstojnost kontrolovaných dětí.**

---

32 Ustanovení § 21 odst. 2 písm. d) zákona o ústavní a ochranné výchově.

33 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. g) zákona o ústavní a ochranné výchově.

34 Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. února 2021, X a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/16, § 197.

35 Čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Neshromáždila jsem žádné poznatky, které by napovídaly tomu, že by při osobních prohlídkách docházelo k nerespektování důstojnosti dětí. Vzhledem k nejednotnosti výpovědí však žádám o edukaci personálu, aby byl postup v případě osobních prohlídek jednotný, zejména v identifikaci, kdy a jakým způsobem mohou osobní prohlídky provádět.

K osobní prohlídce dítěte by personál neměl přistupovat plošně, ale pouze tehdy, pokud existuje důvodné podezření, že dítě u sebe má předmět ohrožující výchovu a zdraví. Prohlídce musí předcházet kontinuální preventivní činnost a průběžné vyhodnocování práce s riziky, mající odraz ve spisové dokumentaci dítěte. Také samotné důvody vedoucí k provedení prohlídky musí být zaznamenány v dokumentaci dítěte. U provádění prohlídky by mělo být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti a prohlídku musí provádět osoba stejného pohlaví.

Závěrem uvádím, že při jednáních s odpovědnými orgány budu trvat na vyplnění legislativního a metodického „vakua“, které v současnosti panuje v oblasti provádění osobních prohlídek dětí ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

- 2) Provádět osobní prohlídky dětí pouze v odůvodněných případech a způsobem, který šetří jejich důstojnost (průběžně).**

6. Sebepoškozování dětí

V zařízení se vyskytuje poměrně častý problém se sebepoškozováním. Pakliže personál sebepoškozování odhalí, podrobně s dítětem situaci probere terapeutka i etoped.

Děti však mohou být trestány za úmyslné sebepoškozování, které je používáno jako nástroj k manipulaci a vydírání, neboť ve vnitřním řádu zařízení je stanovena povinnost zákazu úmyslného účelového sebepoškozování. V takovém případě mohou být dítěti odebrány výhody ve formě tzv. relaxačních pauz.

Tento postup nepovažuji za správný, neboť klade značnou míru odpovědnosti na pedagogický a odborný personál v identifikaci, zda se jedná, či nejedná o účelové sebepoškozování. Jsem přesvědčena, že není v silách zaměstnanců, aby v každém případě sebepoškozování dokázali spolehlivě indikovat, zda bylo použito k manipulaci, či nikoliv. **Jakékoliv sebepoškozování je nežádoucí jev, kterému je třeba věnovat náležitou pozornost příslušných odborníků a není důvodem pro odebrání výhod.**

- 3) Věnovat individuální zvýšenou péči všem dětem, které mají tendenci k sebepoškozování, a neodebírat dětem za toto chování výhody (průběžně).**

Kontakt s vnějším světem

---

7. Přístup k mobilnímu telefonu

Z dokumentace dítěte A bylo zjištěno, že mu byl omezen přístup k vlastnímu mobilnímu telefonu prostřednictvím negativního opatření ve výchově. Na základě iniciativy dítěte bylo opatření původně podmíněčně odloženo a poté změněno na zákaz účasti na atraktivních činnostech³⁶.

Zákon neumožňuje omezit používání mobilního telefonu opatřením ve výchově. Používání mobilního telefonu nelze považovat za atraktivní činnost či akci, které lze omezit na základě § 21 odst. 1 písm. d) zákona o ochranné a ústavní výchově.

Zabavování mobilních telefonů dětí si lze představit pouze v případě postupu podle § 20 odst. 2 písm. d) zákona o ochranné a ústavní výchově. Předmět ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, o němž toto ustanovení hovoří, je ovšem nutné vykládat restriktivně. Mobilní telefon by za něj bylo možno považovat například v případech, kdy by dítě bylo jeho prostřednictvím vystavováno jednání, které může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu (např. ohrožování výchovy dítěte, navazování nedovolených kontaktů s dítětem, svádění k pohlavnímu styku atp.).

Pokud se nejedná o výše uvedené zákonem předpokládané případy, tak **s omezováním přístupu k mobilnímu telefonu zásadně nesouhlasím** (s výjimkou vyučování, organizovaných skupinových činností a nočního klidu), a to nehledě na skutečnost, že kontakt s rodinou by i přes případné omezení přístupu k vlastnímu mobilnímu telefonu mohl nadále probíhat prostřednictvím ústavního telefonu, které si dítě může k tomuto účelu vypůjčit.

Opatření:

- 4) **Neomezovat užívání mobilního telefonu prostřednictvím opatření ve výchově (průběžně).**

---

³⁶ Atraktivními činnostmi se obecně míní např. návštěva kina, hraní počítačových her apod.

Prostory zařízení

---

8. Skupina E

Specifika výchovné skupiny E jako dočasné stabilizační skupiny se promítají i do oblasti vybavenosti a vzhledu jejích vnitřních prostor, který je velice strohý, obsahující jen nejnutnější vybavení (dvě postele, stůl, lavici a otevřenou policovou skříň). V každodenní praxi zařízení se vzájemně střetávají požadavky na soukromí a individuálnost prostředí s požadavky na bezpečnost, udržitelnost a praktičnost.

8.1 Petlice na dveřích

Dveře na skupině E se dají zavřít petlicí zvenčí, čehož se využívá pouze tehdy, když je dítě v akutním raptu. Nemám důvod pochybovat o tom, že přijetí tohoto opatření vychází z dlouhodobé zkušenosti s péčí o děti s extrémními poruchami chování a má za cíl posílení ochrany života a zdraví osob přítomných na oddělení. Problematičnost užívání petlic spočívá v tom, že zasahují do práv dětí (omezují osobní svobodu dětí), aniž by byly podepřeny odpovídající právní úpravou.

V běžných školských zařízeních přijetí podobných opatření kritizují (resp. bych kritizovala), neboť neodpovídá přítomnému riziku a pouze nepřiměřeně vzdaluje podmínky v zařízení od podmínek běžného života (a naopak navozuje podmínky detenčního zařízení).

V případě oddělení pro děti s extrémními poruchami chování je třeba vzít v úvahu specifickou cílovou skupinu. Vzhledem k přítomnému riziku fyzického napadení nejen mezi dětmi, ale také směrem k personálu, chápu potřebu chránit zdraví jak samotných dětí, tak i zaměstnanců.³⁷

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod přitom **státu ukládá povinnost zajistit dětem ochranu před špatným zacházením a před zásahy do jejich psychické či fyzické integrity**, pokud je – nebo má být – orgánům státu známo, že takový zásah reálně a bezprostředně hrozí.³⁸ Tedy, pokud u dítěte existuje zřetelné riziko, že mu hrozí vážné nebezpečí nebo si může ublížit samo, mají orgány státu nejenom možnost, ale dokonce

---

37 Např. v době návštěvy byly na skupině E umístěny dvě děti, které při jednom z pokusů o útěk ze zařízení fyzicky napadly personál zařízení a následně i přivolané policisty.

38 Články 3 a 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tzv. pozitivní povinnost státu přijmout operativní ochranná opatření.

povinnost přijmout opatření na jeho ochranu³⁹, a to i přes absenci odpovídající vnitrostátní právní úpravy.⁴⁰

Problém spatřuji v přiměřenosti přijatého opatření. Zařízení by vždy mělo volit taková opatření, která jsou s ohledem na požadovaný cíl funkční, ale zároveň **co nejšetrnější k právům umístěných dětí**.

Jsem přesvědčena, že ke zklidnění agresivního dítěte a stabilizaci jeho psychického stavu by neměly sloužit pokoje na skupině E. Ačkoliv jsou tyto pokoje vybaveny pouze nejnutnějším nábytkem, který je přišroubovaný, aby dítě pomocí něj nemohlo ublížit sobě i okolí, mnohem vhodnější by bylo **zřídit oddělenou místnost**.⁴¹ Tato místnost by mohla být oproti stávajícím pokojům na skupině E vybavena pomůckami, které by přispívaly k bezpečnému vybití frustrace dítěte (polstrované stěny, boxovací pytel, lepenkové krabice atp.). Zákon také, na rozdíl od běžných pokojů, umožňuje za dodržení stanovených pravidel dítě v této místnosti omezit na svobodě. Nadto po realizaci opatření ohledně odstranění petlic, nebude již možné dítěti v případě agrese zabránit v opuštění pokoje.

Opatření:

- 5) Odstranit petlice na dveřích na skupině E (bezodkladně).**
- 6) Zřídit oddělenou místnost, která by byla vhodně vybavená pro potřeby zklidnění agresivního dítěte a stabilizaci jeho psychického stavu (do 6 měsíců).**

8.2 Průzory ve dveřích

Dveře od pokojů na skupině E jsou také vybaveny obdélníkovými průzory z nerozbitného skla. Tyto průzory slouží k tomu, aby měl personál přehled o dění na pokoji, aniž by do něj musel vstupovat, případně aby se ujistil, že je vstup do pokoje bezpečný.

Průzory ve dveřích od pokojů nejsou ničím zakryté. Fakticky tak do pokojů může nahlédnout každý, kdo prochází chodbou (tedy jak vychovatelky sloužící na skupině E, tak další děti, které jsou zde momentálně umístěné). **To samozřejmě silně zasahuje do soukromí umístěných dětí.**

I v tomto řešení spatřuji, že předním hlediskem je bezpečnost personálu. Opět konstatuji, že zařízení těmto aspektům nemůže podvolit všechna ostatní hlediska, ale mělo by hledat cestu přiměřeného kompromisu. V případě navštíveného zařízení a jeho cílové skupiny dětí nekritizují samotnou existenci průzorů. **Trvám ovšem na tom, aby zařízení přijalo opatření, která mírní zásah do soukromí dětí.**

---

39 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. února 2018, V. C. proti Itálii, č. 54227/14, § 89–90. Cituji § 89: „Tato opatření musí zajišťovat účinnou ochranu, zvláště pak dětem jako zvláště zranitelným vůči různým formám násilí, a zahrnovat rozumné kroky k zabránění špatnému zacházení, o němž orgány věděly nebo měly vědět [...]“ Dále srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. července 2012, Đorđević proti Chorvatsku, č. 41526/10, § 138–139.

40 Ve smyslu aplikace pravidel vyplývajících z mezinárodních smluv, podle čl. 10 Ústavy České republiky.

41 Ve smyslu ustanovení § 22 zákona o ústavní a ochranné výchově.

Průzory by neměly být využívány plošně, ale pouze v případech, kdy je k tomu dán důvod. Vizualní kontrole by navíc mělo předcházet upozornění například zaklepaním na dveře. Jinak by měly být průzory zakryty tak, aby do pokojů nebylo vidět (např. látkovou roletou).

Obrázek 1: Průzory a petlice u dveří na skupině E.

Opatření:

- 7) Zakrýt průzory ve dveřích a upravit pravidla jejich používání tak, aby individualizovala a minimalizovala zásah do soukromí dětí (do 1 měsíce).**

8.3 Kamery

V zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, jsou používány speciální stavebně-technické prostředky k zabránění útěku těchto dětí. Na základě rozhodnutí ředitele zařízení je dále možné v těchto zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti dětí, zaměstnaných osob a svěřeného majetku využívat audiovizuální systémy.⁴² Audiovizuální systémy je možné využívat pro kontrolu okolí budovy či více budov na jednom ohraničeném pozemku, pro kontrolu vnitřních prostor zařízení, kam nemají děti přístup a pro kontrolu chodeb, místností určených pro zaměstnance zařízení a oddělené místnosti.⁴³

Na chodbě skupiny E, kde se pohybují děti s nařízenou ústavní výchovou, je instalován kamerový systém. Ačkoliv je kamerový systém nefunkční, děti o jeho nefunkčnosti nebyly

---

⁴² Ustanovení § 15 odst. 1 zákona o ústavní a ochranné výchově.

⁴³ Ustanovení § 15 odst. 2 zákona o ústavní a ochranné výchově.

informovány. **Současný stav je nezákonný z důvodu potenciálního snímání dětí s nařízenou ústavní výchovou.**

Z vyjádření ředitele ze dne 28. 2. 2022 vyplynulo, že i přes snahu o demontáž se kamery doposud nepodařilo deinstalovat s ohledem na možné přerušení datové sítě. **Na odstranění kamer v co nejbližší době však s ohledem na současný nezákonný stav trvám.**

Opatření:

8) Odstranit kamerové systémy z vnitřních prostor zařízení (bezodkladně).

8.4 Vybavení sanitárního zařízení

Strohost vnitřních prostor na skupině E se projevovала také na vybavení sanitárního zařízení, kde toalety nebyly opatřeny poklopem ani záchodovým prkénkem. S ohledem na respektování lidské důstojnosti, jakož i na požadavek hygienické nezávadnosti a základního komfortu, je žádoucí vybavit toaletní mísu záchodovým prkénkem s poklopem. Je technicky proveditelné, aby toto vybavení bylo zhotoveno z omyvatelných materiálů a způsobem, který bude minimalizovat jeho případné poškození nebo zničení, nebo případné použití k ohrožení dítěte či okolí.

Obrázek 2: Toaleta na skupině E.

9) Opatřit toalety na skupině E prkénkem s poklopem (do 3 měsíců).

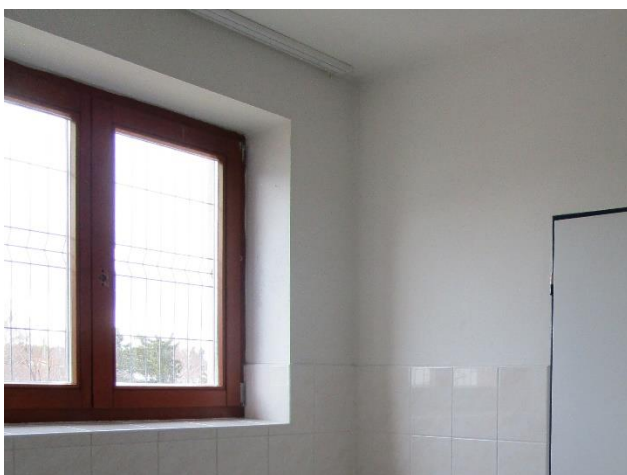
9. Mříže v oknech

V prostorách zařízení se ve většině pokojů nachází okna s řetízky, která mají zabránit útěku, ačkoliv se podle personálu dají snadno zničit, o čemž svědčí incident, kdy jedna dívka vyskočila z okna a způsobila si zranění. V některých oknech, ze kterých je možné vyskočit na střechu, jsou instalovány zvenčí okna mříže (např. okno na skupině D). Dále jsou instalovány také na speciálních nerozbitných oknech v pokojích na skupině E. Zde, však

nejsou prevencí zranění, či útěku (neboť skupina E je směřována v přízemí do nádvoří, tedy do prostoru zařízení), ale dle personálu mají být ochranou oken před poškozením z hřiště v nádvoří. Tomuto tvrzení odpovídá i skutečnost, že na oknech ve společenské místnosti na skupině E mříže nejsou, třebaže směřují na parkoviště, odkud by šlo utéct snadněji. Okna s mřížemi jsou také na zdravotní izolaci. Izolace je umístěna ve druhém nadzemním patře bez možnosti vyskočit na střechu.

V zařízení je naplánována výměna oken, která nahradí mříže šetrnějšími způsoby ochrany, např. nerozbitnými skly. Rekonstrukce oken se dle tvrzení ředitele odkládala v důsledku nesehnání společnosti, která by výměnu oken provedla. Apeluji na zařízení, aby **nahradilo mříže jinými méně represivními bezpečnostními prvky, např. právě okny s nerozbitnými skly, co nejdříve**, neboť stavebně-technické prostředky k zabránění útěku zákon⁴⁴ připouští pouze v zařízeních, ve kterých jsou umístěny **děti s uloženou ochrannou výchovou**. **Existence mříží v zařízení tak nemá oporu v zákoně**, neboť jeho klienty tvoří výhradně (či v drtivé většině) děti s nařízenou ústavní výchovou.

Obrázek 3: Mříže na zdravotním pokoji.

Obrázek 4: Mříže na pokoji skupiny D.

Opatření:

- 10) Nahradiť mříže v oknech šetrnějšími bezpečnostními prvky (do 6 měsíců).

10. Uzamykatelné skříňky

Neméně důležitým aspektem je rovněž zajištění **dostatečné míry soukromí na pokojích**. Všem dětem by tak měla být nabízena možnost využít uzamykatelný prostor k bezpečnému uložení svých osobních věcí přímo na pokojích. Tuto možnost přitom nelze nahradit poskytnutím úschovy věcí u personálu.

Děti mají na pokojích neuzamykatelné noční stolky. Ve společných prostorách výchovných skupin pak mají uzamykatelné skříňky na osobní věci a klíč od skříňky mají u sebe. Ačkoliv

⁴⁴ Ustanovení § 15 odst. 1 zákona o ústavní a ochranné výchově.

je dobře, že děti mají uzamykatelné skříně k dispozici a že mají klíče u sebe a nemusí je odevzdávat, v rámci zachování jejich soukromí by bylo vhodné, aby se takový uzamykatelný prostor nacházel přímo u nich na pokoji, neboť ve chvíli, kdy si děti vybírají svoje věci ze skříně ve společných prostorech, se prvek soukromí do jisté míry vytrácí.

Opatření:

- 11) Zajistit všem dětem na pokojích uzamykatelný prostor, kam si mohou uložit své osobní věci (do 3 měsíců).**

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none"> • Odstranit petlice na dveřích na skupině E (opatření č. 5). • Odstranit kamerové systémy z vnitřních prostor zařízení (opatření č. 8).
Průběžně	<ul style="list-style-type: none"> • Neodepírat dětem finanční odměnu za dlouhodobě dobré chování kvůli plánovaným pobytům mimo zařízení (opatření č. 1). • Provádět osobní prohlídky dětí pouze v odůvodněných případech a způsobem, který šetří jejich důstojnost (opatření č. 2). • Věnovat individuální zvýšenou péči všem dětem, které mají tendenci k sebepoškozování a neodebírat dětem za toto chování výhody (opatření č. 3). • Neomezovat užívání mobilního telefonu prostřednictvím opatření ve výchově (opatření č. 4).
Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none"> • Zakrýt průzory ve dveřích a upravit pravidla jejich používání tak, aby individualizovala a minimalizovala zásah do soukromí dětí (opatření č. 7).
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Opatřit toalety na skupině E prkénkem s poklopem (opatření č. 9). • Zajistit všem dětem na pokojích uzamykatelný prostor, kam si mohou uložit své osobní věci (opatření č. 11).
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none"> • Zřídit oddělenou místnost, která by byla vhodně vybavená pro potřeby zklidnění agresivního dítěte a stabilizaci jeho psychického stavu (opatření č. 6). • Nahradit mříže v oknech šetrnějšími bezpečnostními prvky (opatření č. 10).